

Sosiaali- ja terveysministeriö

kirjaamo@stm.fi
eva.ojala@stm.fi

Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 12.7.2019 (STM057:00/2019)

Kansaneläkelaitoksen lausunto

Lausunnolla olevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia, työttömyysturvalakia, lapsilisälakia, elatustukilakia ja toimeentulotuesta annettua lakia. Sairausvakuutuslain mukaisia vähimmäismääräisiä päivärahaetuuksia esitetään korotettaviksi. Korotus koskisi vähimmäismääräisenä maksettavaa sairaus- ja vanhempainpäivärahaa, erityishoitorahaa sekä Kansaneläkelain kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista vähimmäismääräistä kuntoutusrahaa. Luonnoksessa ehdotetaan myös työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan määrän korottamista ja sen kanssa saman suuruisen työmarkkinatuen korottamista. Lisäksi luonnoksessa esitetään monilapsisten perheiden lapsilisien korottamista neljänestä lapsesta alkaen, lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen korottamista, elatustuen korottamista sekä toimeentulotuesta annetun lain muuttamista niin, että lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen 10 euron suuruisesta korotuksesta hyötyisivät myös toimeentulotukea saavat perheet.

Sairausvakuutuslain mukaisen vähimmäismääräisen sairauspäivärahan ja erityishoitorahan sekä Kansaneläkelain kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaisen vähimmäismääräisen kuntoutusrahan korotus on kannatettava. Muutos siirtäisi painopistettä viimeisijaisesta etuudesta, toimeentulotuesta, siihen ensisijaiseen etuuteen, joka etuuden hakijalle on tarkoitettu hänen elämäntilanteessaan.

Toimeentulotuen näkökulmasta yksinhuoltajan perusosan korottaminen on myönteinen asia. Muutos vaikuttaa selkeältä toteuttaa ja on asiakkaan kannalta edullinen.

Esityksessä ehdotetaan, että työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa korotettaisiin 1.1.2020 alkaen 20 eurolla kuukaudessa. Peruspäivärahan täysi määrä nousisi näin 32,40 eurosta päivässä 33,33 euroon päivässä eli 716,60 euroon kuukaudessa, kun kuukauteen katsotaan kuuluvan 21,5 arkipäivää. Esityksessä todetaan, että täysi työmarkkinatuki on peruspäivärahan suuruinen. Peruspäivärahan korotus merkitsisi korotusta myös ansiopäivärahan perusosaan. Lisäksi peruspäivärahan määrällä on vaikutus vuorottelukorvauksen tasoon, jonka suuruus määräytyy työttömyyspäivärahan perusteella.

Peruspäivärahan korotus nostaa myös liikkuvuusavustuksen määrää, sillä työttömyysturvalain 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan liikkuvuusavustus on 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun peruspäivärahan suuruinen. Järjestelmän puolesta työttömyysetuuksien tasokorotus on toteutettavissa esitetyssä aikataulussa.

Luonnoksen mukaan täysimääräisen elatustuen määrää ehdotetaan korotettavaksi seitsemällä eurolla kuukaudessa. Elatustuen täysi määrä nousisi korotuksen myötä 158,74 eurosta 165,74 euroon kuukaudessa vuoden 2019 tasosta.

Ehdotetulla korotuksella saattaa olla luonnoksessa huomioimattomia vaikutuksia tilanteisiin, joissa elatusapu on vahvistettu vahvistamisajankohdan mukaisen täysimääräisen elatustuen suuruiseksi.

Elatustuki maksetaan elatusavun maksamisen laiminlyönnin perusteella täysimääräisenä, kun elatusapu on vahvistettu täyden elatustuen suuruiseksi. Jos elatusapu on vahvistettu elatusvelvollisen puutteellisen elatuskyvyn vuoksi täysimääräisen elatustuen määrää alhaisemmaksi, elatustukena maksetaan täysimääräisen elatustuen ja vahvistetun elatusavun erotus. Jos taas elatusvelvollinen on laiminlyönyt sellaisen elatusavun maksamisen, joka on vahvistettu täysimääräisen elatustuen määrää alhaisemmaksi muun kuin elatusvelvollisen puutteellisen maksukyvyyn vuoksi, elatustuki maksetaan vain vahvistetun elatusavun suuruisena, vaikka se olisi täysimääräistä elatustukea alhaisempi.

Elatustukilain perustelujen mukaan tuki maksettaisiin elatusavun suuruisena myös silloin, kun elatusapu on aikanaan vahvistettu silloisen elatustuen suuruiseksi, mutta sen määrä on jäänyt elatustukea alhaisemmaksi elatustuen taso- ja indeksikorotusten johdosta. Jotta elatustuki voitaisiin maksaa täysimääräisenä, elatusavun määrää tulisi korottaa vähintään elatustuen tasolle. Jollei elatusavun korottaminen ole mahdollista elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen vuoksi, tulisi saada aikaan uusi elatussopimus tai tuomioistuimen päätös, jossa todettaisiin elatusavun alhaisuuden johtuvan siitä, että elatusvelvollisen ei katsota kykenevän suorittamaan korkeampaa elatusapua. Silloin elatustuki maksettaisiin pykälän

1 momentin mukaisesti niin, että lapsi saisi kuukausittain elatustaan varten täysimääräistä elatustukea vastaavan rahamäärän (HE 49/2008 vp, s. 26).

Jos täysimääräisen elatustuen määrää korotetaan ehdotetulla tavalla, elatusapu, joka on vahvistettu vahvistamisajankohdan mukaisen täysimääräisen elatustuen suuruiseksi, jää elatustukea alhaisemmaksi. Lapsella ei tällöin ole oikeutta saada elatustukea erotustukena, koska elatusapua ei alun perin ole vahvistettu täysimääräistä elatustukea alemmaksi sillä perusteella, että elatusvelvollisen maksukyky olisi ollut puutteellinen. Tällöin elatustuki maksetaan vain vahvistetun elatusavun suuruisena.

Näin ollen elatustuen määrä ei välttämättä nouse toivotulla tavalla tilanteissa, joissa elatusapu on vahvistettu täysimääräisen elatustuen suuruiseksi. Korotus ei tuo muutosta niille tuensaajille, jotka ovat sopineet elatusavun tuen tasolle. Heidän tukensa pysyy vahvistetun elatusavun suuruisena, elleivät he saa aikaan uutta sopimusta tai tuomioistuimen päätöstä, jossa elatusapua korotetaan taikka todetaan elatusvelvollisen puutteellinen maksukyky.

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1.1.2020. Muita säännöksiä voimaantulosta ja soveltamisesta ei ole. Elatustukea on haettava kolmen kalenterikuukauden kuluessa siitä, kun tukea halutaan saada. Erityisen painavasta syystä elatustuki voidaan myöntää takautuvasti kolmea kuukautta pitemmältä ajalta. Elatustukea voidaan hakea lain tultua voimaan siten, että tuki tulee myönnettäväksi takautuen myös vuodelta 2019. Toimeenpanon kannalta esitykseen olisi hyvä selkeyden vuoksi kirjata, että tällaisessa tilanteessa korotusta ei tehdä vuodelta 2019 maksettavaan tukeen. Näin on jo vakiintuneesti toimittu aiemmissa lainmuutoksissa. Lapsilisän osalta Kela pitää ehdotusta hyvänä ja yksinhuoltajien asemaa parantavana.

Etuusjohtaja

Anne Neimala

Lakiyksikön päällikkö

Mia Helle